

Л. М. Хорошков, Н. П. Дерев'янку

Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія, м. Запоріжжя, Україна

ПРОЕКТ РЕКОНСТРУКЦІЇ ТА ОЗЕЛЕНЕННЯ ПРИЛЕГЛОЇ ТЕРИТОРІЇ ОБЛАСНОЇ БІБЛІОТЕКИ ІМЕНІ М. ГОРЬКОГО (ЗАПОРІЖЖЯ)

Озеленення великих муніципальних об'єктів міст, зокрема будівель бібліотек, міських рад, лікарень, університетів – це один з основних принципів міського будівництва загалом. Зазвичай території, прилеглі до цих об'єктів – високодекоративні, вони відкриті для відвідувачів і нерідко стають візитівкою міста, а подекуди і всього регіону. Вони розташовані у центральних районах міст та на головних вулицях, тому щодня потрапляють у поле зору великої кількості людей. Такого плану території у великих містах України переважно вже приведено до належного стану, проте територія, прилегла до обласної бібліотеки, й досі перебуває у занедбаному стані. Територія проектування обласної бібліотеки імені М. Горького розташована у центральній частині Запоріжжя та потребує повної реконструкції як з погляду будівельних робіт, так і з ландшафтного дизайну. Розроблено проект реконструкції та озеленення території, прилеглої до бібліотеки. За допомогою інвентаризації встановлено такі показники, як баланс території, видовий та породний склад дерев і чагарників, їх кількість, їх стан і особливості, що значно змінить зовнішній вигляд та усучаснить об'єкт озеленення, а також покращить доступ до об'єкта. На вибір стилю проекту благоустрою та озеленення вплинули такі чинники, як: загальний стиль озеленення центральних майданів міста, наявність яскраво вираженої партерної зони, зовнішній вигляд будівлі бібліотеки. Було обрано регулярний стиль, за допомогою якого пропонуємо втілити оригінальні ідеї озеленення та благоустрою території бібліотеки.

Ключові слова: проект реконструкції; озеленення території; міські будівлі; літній театр.

Вступ. Озеленення у загальній системі зовнішнього благоустрою прилеглої території громадських споруд має велике значення. Зелені насадження є місцями активного й пасивного відпочинку населення. Особливо велике значення має озеленення парків культури і відпочинку. Водночас архітектура громадських споруд повинна поєднуватись з природною красою зелені, яка створює живописний перший план, акцентує увагу на окремі ділянки, сприяє створенню ансамблю і, що не менш важливо, впливає на планувальну і об'ємну композицію прилеглої території.

Осучаснюючись, місто постійно потребує реконструкції споруд та "прив'язаних" до них ділянок і мереж. Зазвичай прилеглі території таких будівель характеризуються великою за площею партерною зоною та неповнені у регулярному стилі. Щоб зробити вдалий проект планування такого об'єкта, потрібно володіти добрим смаком, досвідом і знаннями, що стосуються різних сфер діяльності – садівництва, ландшафтно-архітектури, інженерної справи (Ivakhova, Fesok, & Samolov, 2005; Hutsuliak, 2008; Belochkyna, 2006). Значну увагу потрібно приділяти гармонійному поєднанню вже наявних елементів з проєктованими.

Матеріал і методи дослідження. Проектні роботи та дослідження проведено у 2017–2018 рр. на території ЗОУНБ, що розміщена в Олександрівському р-ні міста

Запоріжжя.

На попередньому етапі проектування було проведено обстеження запропонованої ділянки з урахуванням особливостей рельєфу. Обстеження ґрунтових умов (OST 56-81-84, 2014, р. 34–39, 48–49, 76): механічний склад ґрунту визначали "мокрим" методом Н. А. Качинського. За допомогою приладу Алямовського визначали реакцію ґрунтового розчину. Забарвлення ґрунту та структуру встановлювали візуально. Інвентаризацію наявних насаджень, інженерних мереж, будівель і споруд здійснено згідно з "Інструкцією з технічної інвентаризації об'єктів зеленого господарства в містах і селищах міського типу Української РСР" (Instruktsiia, 1982, р. 26–34, 37–42).

Результати дослідження. Під час роботи над проектом проведено передпроектне обстеження ґрунту та встановлено: механічний склад ґрунту – супісь, структура ґрунту – пилювато-зерниста, рН водної витяжки – 7,4; колір ґрунту – сірий. З таким забарвленням ґрунту звичайно містять гумусу приблизно 3–4 % (OST 56-81-84, 2014, р. 76).

Одним із основних пунктів робіт було проведення інвентаризації наявних насаджень. На основі отриманих даних складено креслення. Дані обстеження послужили основою для розроблення проекту щодо покращення стану насаджень та декоративного оформлення

Інформація про авторів:

Хорошков Леонід Михайлович, асистент, кафедра садово-паркового господарства. Email: khoroshkovleonid@gmail.com

Дерев'янку Наталія Петрівна, канд. с.-г. наук, доцент, завідувач кафедри садово-паркового господарства.

Email: dereviankonataliia@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0002-7255-493X>

Цитування за ДСТУ: Хорошков Л. М., Дерев'янку Н. П. Проект реконструкції та озеленення прилеглої території обласної бібліотеки імені М. Горького (Запоріжжя). Науковий вісник НЛТУ України. 2019, т. 29, № 6. С. 28–31.

Citation APA: Khoroshkov, L. M., & Derevianko, N. P. (2019). The project of reconstruction and greening of the territory adjacent to the regional library named after M. Gorky (Zaporizhzhya). *Scientific Bulletin of UNFU*, 29(6), 28–31. <https://doi.org/10.15421/40290605>

об'єкта. За допомогою проведеної інвентаризації встановлено такі показники.

Баланс території – це загальна площа під зеленими насадженнями, зокрема під деревами, кущами, газонами, квітниками, доріжками, будівлями та спорудженнями та ін. (табл. 1). На території проектування найбільша площа зайнята доріжками та майданчиком, замошеними тротуарною плиткою та самою будівлею ЗОУНБ – 25,3 %. Найменша площа зайнята декоративними чагарниковими насадженнями – всього 5 %. У проектних пропозиціях буде передбачено збільшення площі під квітниками та рядовими посадками чагарників за рахунок ділянок, що не зайняті.

Видовий та породний склад дерев і чагарників, їх кількість, діаметр на висоті 1,3 м (для дерев), їх стан і особливості. Результати аналізу насаджень наведено у табл. 2. Всього на території проектування зростає 32 одиниці деревних рослин. Більшість з них перебуває у доброму стані. Відзначено поєднання старих (40 років) і молодих дерев і чагарників (до 5 років). Деякі бу-

ли розсажені на санітарних зонах інженерних мереж, і за правилами повинні бути видалені. Але за своїми показниками вони не можуть завдавати шкоди інженерним мережам, тому у проектних пропозиціях їх рекомендовано залишити.

Табл. 1. Баланс території

№ з/п	Елемент структури	Сучасний стан		За проектом	
		м ²	%	м ²	%
1	Покриття доріжок, майданчиків, сходів тощо	986,7	25,3	986,7	25,3
2	Насадження, у т.ч.:	1482	38,0	1482	38,0
	– дерева	737,1	18,9	737,1	18,9
	– чагарники	95,0	3,0	295,0	7,0
	– газони	553,8	14,2	490,0	9,2
	– квітники	0	0	65,0	2,0
Разом		3900	100	3900	100

Стан і належність стаціонарних інженерно-архітектурних споруд та садово-паркового обладнання, підземні, наземні інженерні мережі і комунікації наведено у табл. 3.

Табл. 2. Видовий склад дерев та чагарників

№ з/п	Назва	Кількість	Частка в загальних насадженнях %	Особливості	Стан
1	Береза повисла <i>Betula pendula</i> Roth.	3	9,4	Форма крони, колір стовбура	Добрий
2	Шовковиця чорна <i>Morus nigra</i> L.	1	3,1	Форма крони, декоративні плоди	Добрий
3	Робінія звичайна <i>Robinia pseudoacacia</i> L.	1	3,1	Форма листя декоративні плоди	Добрий
4	Дуб звичайний <i>Quercus robur</i> L.	2	5,9	Форма крони, декоративні плоди	Добрий
5	Таволга Вангутта <i>Spiraea x vanhouttei</i> .	4	12,4	Форма крони, гарно квітуче	Добрий
6	Липа серцелиста <i>Tilia cordata</i>	2	5,9	Форма крони, гарноквітуче, декоративні плоди	Добрий
7	Бузок звичайний <i>Syringa vulgaris</i>	4	12,4	Форма крони, гарноквітуче	Добрий
8	Клен татарський <i>Acer tataricum</i> L.	3	9,4	Форма крони	Добрий
9	Ялина канадська <i>Picea canadensis</i>	10	29,4	Вічнозелене, форма крони	Задовільний
10	Горіх волоський <i>Juglans regia</i> L.	2	5,9	Форма крони, декоративні плоди	Добрий
Разом:		32			

Табл. 3. Експлікація наземних і підземних інженерних мереж та комунікацій

№ з/п	Тип інженерних мереж	Довжина, м	Площа охоронної зони, м ²	Розташування	Примітка
1	Каналізація	14,5	72,5	Підземне	Заборонено висадку дерев у зоні 5 м
2	Водогін	44,6	223,0	Підземне	
3	Електромережа	95	475,0	Повітряне/підземне	
4	Оглядові колодязі інженерних мереж	–	5	Поверхневе	

На території проектного об'єкта розміщені оглядові колодязі мереж водопостачання та водовідведення. Згідно з СНіП у зоні 5 м заборонено висадку дерев та чагарників. Електромережа представлена у вигляді декоративних стовпів освітлення (4 шт. – біля центрального входу у будівлю), та стовпів центрального освітлення проспекту Соборного (3 шт.).

На сьогодні на об'єкті наявні сім архітектурних елементів. Більшість з них відповідають функціям об'єкта, здебільшого перебувають у задовільному стані та потребують заходів щодо реконструкції або відновлення (замощені доріжки та майданчики, підпірні стінки, сходи тощо). Деякі стилістично не вписуються у проектований простір – такі як декоративні лавки та торговельні малі архітектурні форми.

Обговорення отриманих результатів. Основну частину насаджень на території проектного ділянки було закладено без урахування усіляких правил і стилістики. Оскільки рослини розташовані переважно хаотично, є потреба приділити увагу їх гармонійному поєднанню із стилістикою майбутнього озеленення (рис. 1).

На вибір стилю проекту благоустрою та озеленення вплинули такі чинники, як: загальний стиль озеленення центральних майданів міста, наявність яскраво вираже-

ної партерної зони, зовнішній вигляд будівлі бібліотеки. Було обрано регулярний стиль, за допомогою якого пропонуємо втілити оригінальні ідеї озеленення та благоустрою території бібліотеки (рис. 2).

На території об'єкта пропонуємо розробити заходи із реконструкції покриття доріжок, майданчика, сходів та підпірних стінок. Із архітектурних елементів проектується встановлення театру під відкритим небом зі сценою та лавками; встановлення урн для сміття; облаштування підсвічування декоративних елементів, таких як фасад будівлі та рослини-солітера.

У партерній зоні ліворуч проектується квітник у вигляді розгорнутої книги, з гарноквітучих однорічних і багаторічних рослин. Праворуч, ближче до входу у будівлю, заплановано рабатку з гарноквітучими цибулинними рослинами й однорічниками.

Стару алейну посадку ялини канадської *Picea canadensis*, за проектом, пропонуємо повністю оновити, заснувавши таким способом певну традицію в озелененні, але вдихнувши у неї нове життя. Живоплотом з бирючини звичайної плануємо огородити майданчик з літнім театром та доріжку до службового входу бібліотеки зі зворотної сторони будівлі.

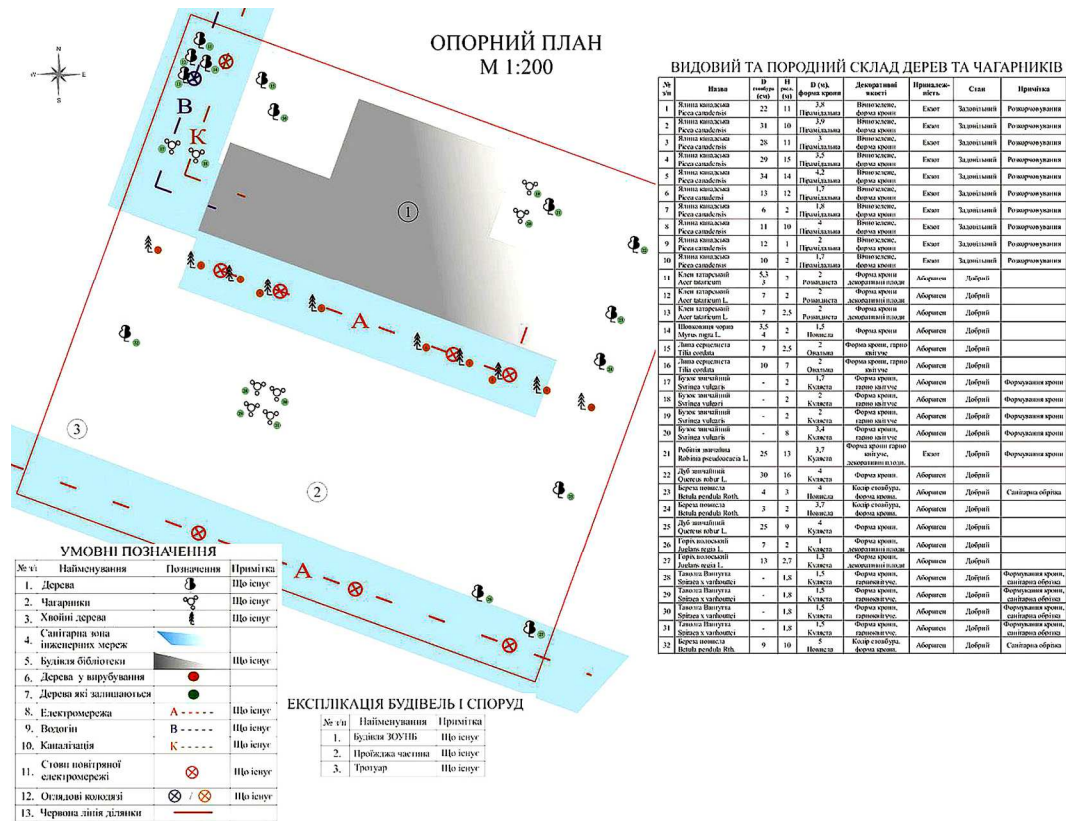

Рис. 1. Опорний план території бібліотеки

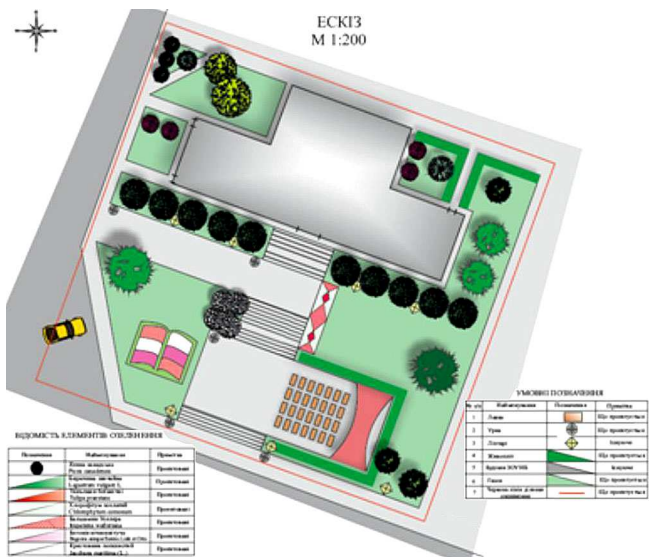

Рис. 2. План озеленення та благоустрою території бібліотеки

На всій території проектується закладання газону з універсальної суміші трав, зокрема й у партерній зоні.

Формування насаджень. Першим кроком формування насаджень є видалення рослин, які втратили де-

коративність, або не можуть бути включені у задуману планувальну композицію. У нашому випадку це 10 дерев ялини канадської, які втратили свою декоративну привабливість. Планом озеленення (див. рис. 2) передбачено висадку таких рослин (табл. 4).

Для оформлення rabatки (див. рис. 2) пропонуємо використати бальзамін Уоллера (*Impatiens walleriana*) та тюльпани ботанічні (*Tulipa praestans*) для заповнення геометричних фігур; цинерарію приморську (*Jacobaea maritima* (L.)) для створення фону всередині квітника.

Для оформлення квітника у формі книги (рис. 3) рекомендуємо використати такі квіткові рослини, як хлорофітум хохлатий (*Chlorophytum comosum*) та бегонію вічноквітучу (*Begonia semperflorens* Link et Otto) різних кольорів.

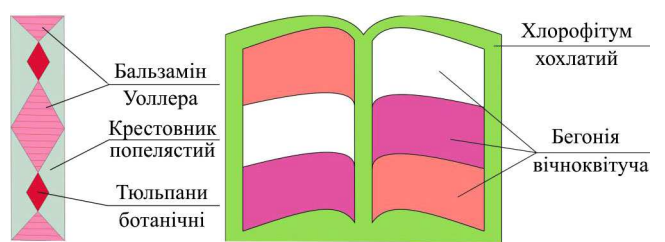

Табл. 4. Асортимент квіткових рослин, дерев та кущів (проектований)

№ з/п	Вид, сорт	Колір	Строки цвітіння	Кількість		
				шт./м ²	м ²	Всього, шт.
1	Тюльпани ботанічні <i>Tulipa praestans</i>	червоний	травень	35	1,2	42
2	Хлорофітум хохлатий <i>Chlorophytum comosum</i>	зелений, білий	—	25	2,5	63
3	Бальзамін Уоллера <i>Impatiens walleriana</i>	рожевий	червень-жовтень	20	12,5	250
4	Бегонія вічноквітуча <i>Begonia semperflorens</i> Link et Otto	білий, рожевий, червоний	червень-жовтень	45	4,5	230
5	Цинерарія приморська <i>Jacobaea maritima</i> (L.)	сірий	—	45	3,4	153
	Ялина канадська <i>Picea canadensis</i>	зелений	—	—	—	10
	Бирючина звичайна <i>Ligustrum vulgare</i>	зелений	червень-липень	—	—	92

Для покращення благоустрою проектованої території та створення умов комфортного відвідування бібліотеки, пропонуємо реставрувати такі елементи благоустрою: замощені доріжки; сходи; підпірні стінки.

Усі доріжки, що є на об'єкті проектування, потребують заміни покриття. Сучасна тротуарна плитка, яка зарекомендувала себе своєю якістю і високою декоративністю, буде ідеально гармоніювати із будівлею бібліотеки та проектованим садово-парковим обладнанням.

Сходи та підпірні стінки потребують роботи з їх реставрації без заміни їх основного декоративного та функціонального матеріалу. Вони не втратили свою декоративну функцію, але поступово втрачають функціональну. Сходи треба розібрати та зібрати заново у правильних розмірах. На підпірних стінках здійснити заходи із встановлення гранітних плит на своє місце.

Садово-паркове обладнання, що проектується на об'єкті: сцена з дахом; лавки; урни.

Літній театр (англ. *Sylvan theater* або Зелений театр, фр. *Théâtre de verdure*) – це тип театру, призначений для проведення театральних і музичних вистав, читань, конференцій, зборів тощо, у літній сезон за сприятливої погоди. Зведення таких великих об'єктів повинні виконувати спеціальні будівельні підрядні організації.

Для відпочинку відвідувачів літнього театру необхідно встановити лавки з дерев'яним покриттям для сидіння, у кількості 28 шт. Висота лав – 40 см. Довжина таких лав становитиме 2 м, ширина – 60 см. Лавки вкриті чорною фарбою для зовнішніх робіт, які підкреслюють їх красу та захищають від атмосферних опадів. Урни будуть підібрані в одному стилістичному напрямку з лавами.

Висновки. Реалізація проекту дасть змогу втілити сміливі і водночас прості ідеї щодо озеленення та благоустрою території, прилеглої до ЗОУНБ. Закладання літнього театру дасть змогу функціонально зв'язати партерну зону ділянки із самою бібліотекою, даючи можливість проводити певні заходи під відкритим небом, що сприятиме популяризації цього місця, як і самого закладу, серед містян. Достатньо велику за площею територію пропонуємо так і залишити вільною, заклавши на ній тільки спортивний газон, для безпосереднього вільного використання її відвідувачами (для відпочинку, читання книг та ін.). Оформлена у французькому стилі ділянка буде добре гармоніювати з навколишнім простором міста.

Перелік використаних джерел

- Belochkina, Yu. (2006). *Landshaftnyi dizain*. Kharkiv: "FOMO", 317 p. [In Ukrainian].
- Hutsuliak, V. M. (2008). *Lanshaftoznavstvo: teoriia i praktyka*. Chervnivtsi: Knyhy XXI, 168 p. [In Ukrainian].
- Instruktsiia. (1982). *Instruktsiia z tekhnichnoi inventaryzatsii obiektiv zelenoho hospodarstva v mistakh i selyshchakh miskoho typu Ukrainkoi RSR. Tsentri. biuro tekhn. Inventaryzatsii MZhKKh USSR*. Kyiv, 89 p. [In Ukrainian].
- Ivakhova, L. N., Fesok, S. S., & Samolov, V. S. (2005). *Sovremennyyi landshaftnii dizain*. Moscow: Adelant, 378 p. [In Russian].
- OST 56-81-84. (2014). *Polevye issledovaniia pochvy. Poriadok i sposoby provedeniia rabot, osnovnye trebovaniia k rezultatam. Nakaz № 130 Ministerstva ahrarnoi polityky ta prodovolstva Ukrainy vid 11 kvitnia 2014 roku "Pro prodovzhennia terminu dii haluzevykh standartiv ta pryivniannykh do nykh inshykh normatyvnykh dokumentiv Ukrainy ta kolyshnoho SRSR"*. Kyiv. [In Russian].

L. M. Khoroshkov, N. P. Derevianko

Khortytsia National Academy of Education and Rehabilitation, Zaporizhia, Ukraine

THE PROJECT OF RECONSTRUCTION AND GREENING OF THE TERRITORY ADJACENT TO THE REGIONAL LIBRARY NAMED AFTER M. GORKY (ZAPORIZHZHYA)

Planting large municipal objects of cities, such as buildings of libraries, city councils, hospitals, and universities is one of the main principles of urban construction in general. Typically, the territories adjacent to these objects are highly decorative; they are open to visitors and often become the business card of the city, and sometimes of the whole region. They are located in the central parts of cities and on main streets, so that they attract a large number of people every day. Such territories in large cities of Ukraine has mostly been brought to a proper state, however, the territory adjacent to the regional library is still in an abandoned state. The area of designing is situated near the regional library named after M. Gorky and it is in the central part of the city of Zaporizhzhya. This territory requires a complete reconstruction both in terms of construction work and landscape design. The project of reconstruction and greening of the territory adjacent to the library has been developed. With the help of the inventory, such indicators as the balance of the territory, species composition, and composition of trees and shrubs, their number, their condition and features, which significantly alter the appearance, modernize the object of landscaping and improve access to the site, were established. The factors influencing the style of the project of landscaping are as follows: the general style of planting the central squares of the city, the presence of a pronounced parterre zone, the appearance of the library building. A regular style was chosen with the help of which it is proposed to implement the original ideas of gardening and landscaping of the library territory. The laying of the summer theatre will functionally link the parterre area of the site with the library itself, thus allowing the possibility of conducting certain outdoor activities, which will promote the promotion of this place, as well as the institution itself among the towns. Quite a large area is offered and left free, laying on it only a sports lawn, for the direct free use of the visitors (for rest, reading books, etc.).

Keywords: reconstruction project; landscaping of the territory; city buildings; summer theatre.